

Dominik D. Strzelecki

ORCID: 0000-0003-4675-2462

WYPALENIE AKADEMICKIE. WŁAŚCIWOŚCI PSYCHOMETRYCZNE POLSKIEJ WERSJI OLDENBURSKIEGO KWESTIONARIUSZA WYPALENIA – WERSJA DLA STUDENTÓW (OLBI-S). BADANIA WSTĘPNE

Słowa kluczowe: Oldenburski Kwestionariusz Wypalenia, student, wypalenie akademickie, wypalenie zawodowe.

Streszczenie: Zjawisko wypalenia akademickiego staje się coraz bardziej zauważalne i przyciąga wzmożone zainteresowanie badaczy na całym świecie. Pomimo rosnącej liczby rozpraw poświęconych temu problemowi niewiele uwagi zwrócono na kwestię rozwijania narzędzi pomiarowych do oceny wypalenia akademickiego, zwłaszcza na gruncie polskim. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wyników badań pilotażowych (wstępnych) polskiej adaptacji Oldenburskiego Kwestionariusza Wypalenia w wersji dla studentów (OLBI-S). Badanie obejmowało 204 uczestników ($M = 20,8$; $SD = 21,00$). Wyniki wstępnych prac nad polską wersją OLBI-S, przedstawione w artykule, wskazują, że narzędzie to spełnia podstawowe kryteria psychometryczne dla badań naukowych. Obie podskale wykazują zadowalające wskaźniki rzetelności (wyczerpanie: $\alpha = 0,83$; brak zaangażowania: $\alpha = 0,77$). Trafność została potwierdzona poprzez korelacje wyników OLBI-S z innym narzędziem do pomiaru wypalenia oraz kwestionariuszem do badania zaangażowania w działania znaczące.

Wprowadzenie

Zespół wypalenia to zjawisko opisywane w literaturze od lat 70. XX wieku. Początek konceptualizacji syndromu przypisuje się Herbertowi Freudenbergerowi, który w 1974 roku zdefiniował wypalenie jako „stan zmęczenia czy frustracji

wynikający z poświęcenia się jakiejś sprawie, sposobowi życia lub związkowi, co nie przyniosło oczekiwanej nagrody” (za: Sęk, 2009, s. 35). W Polsce zainteresowanie badaniami nad wypaleniem w kontekście zawodowym pojawiło się stosunkowo późno, ponieważ dopiero w latach 90. ubiegłego wieku. Popularyzację zjawiska na gruncie polskim przypisuje się Helenie Sęk, która jako pierwsza opracowała model wypalenia uwzględniający zarówno objawy, czynniki ryzyka, jak i ochronne zasoby osobiste oraz środowiskowe. Od tego czasu nastąpił wyraźny wzrost doniesień empirycznych w zakresie wypalenia zawodowego. Badacze z różnych dyscyplin starali się zgłębiać etiologię i symptomatologię zespołu w różnych grupach zawodowych, np. nauczycieli, lekarzy (Tomczyk, 2021; Wilczek-Rużyczka, 2008). Podejmowane eksploracje pozwoliły na stwierdzenie powszechności występowania zjawiska wypalenia, niezależnie od rodzaju wykonywanej pracy. Refleksje te stanowiły podstawę dla rozpoczęcia badań nad zjawiskiem wypalenia w kontekście grupy studentów. Stwierdzono, że obowiązki i doświadczenia osób uczących się na studiach wyższych często przypominają te, które towarzyszą osobom pracującym zawodowo (Schaufeli, Martinez, Pinto, Salanova, Bakker, 2002). W związku z tym wysunięto hipotezę, że studenci mogą doświadczać objawów wypalenia w okresie bezpośrednio poprzedzającym rozpoczęcie kariery zawodowej.

W literaturze naukowej można napotkać wiele różnych definicji wypalenia zawodowego. Warto jednak zaznaczyć, że autorzy różnie konceptualizują to zjawisko. Niektórzy naukowcy łączą wypalenie z pojęciem stresu (Bańka, 2000), inni z kolei koncentrują się na poczuciu własnej skuteczności bądź aspektach poznawczych (Sęk, 2000). Mimo wielości podejść trójczynnikowa koncepcja wypalenia opracowana przez Maslach cieszy się największą popularnością. Autorka definiuje ten stan jako „psychologiczny zespół wyczerpania emocjonalnego, depersonalizacji (obecnie: cynizmu) oraz obniżonego poczucia dokonań osobistych, który może wystąpić u osób pracujących z innymi ludźmi w pewien określony sposób” (Maslach, 1993, s. 19). Pierwszym czynnikiem jest wyczerpanie emocjonalne, wynikające z intensywnej interakcji z ludźmi, manifestujące się poprzez uczucie przemęczenia, brak motywacji, drażliwość i spadek wydajności. Cynizm definiuje się jako emocjonalne oddalenie się od pracy, przejawiające się apatią oraz krytycyzmem wobec innych. Natomiast poczucie obniżonej skuteczności objawia się utratą wiary we własne umiejętności i poczuciem braku kompetencji, prowokując frustrację, bezradność i brak satysfakcji z osiągnięć zawodowych (Maslach, Leiter, 2011). W istniejącej literaturze zidentyfikowano wspólny nurt, który podkreśla analogię w konceptualizacji zjawiska wypalenia w kontekście zarówno osób uczących się, jak i pracowników (Jacobs, Dodd, 2003; Tomaszek, Muchacka-Cymerman, 2018). Pomimo tej konstatacji badacze sukcesywnie prezentują własne definicje zjawiska wypalenia akademickiego. W badaniu przeprowadzonym przez Schaufeliego, Salanovę, Gonzáleza-Romá i Bakker (2002) podjęto próbę scharakteryzowania zjawiska wypalenia wśród studentów, definiując je jako syndrom

wynikający z nadmiernego obciążenia obowiązkami akademickimi oraz ciągłego stresu związanego z procesem nauki. W tym ujęciu wypalenie akademickie obejmuje: (1) wyczerpanie emocjonalne dotyczące uczucia wyraźnego przemęczenia, które wynika z intensywnych wymagań związanych z nauką; (2) apatię, która manifestuje się jako cyniczne i obojętne podejście do nauki oraz (3) poczucie niekompetencji, czyli przekonanie studenta o braku wystarczających umiejętności do sprostania rygorystycznym wymaganiom akademickim (tamże). Piorunek i Garbacik (2021) podchodzą jednak do tematu wypalenia akademickiego w holistyczny sposób. Autorki sugerują, że zarówno stres, jak i jego konsekwencja w postaci wypalenia nie są problemem wyłącznie jednostki lub organizacji (szkoły wyższej), lecz zjawiskiem wynikającym z interakcji tych dwóch obszarów. W tym ujęciu wypalenie akademickie definiowane jest jako „zjawisko dotyczące całości środowiska uczelnianego, rozwijające się w odpowiedzi na przedłużające się i nie ulegające procesom zaradczym stresory i wpływające bezpośrednio lub pośrednio na wszystkie funkcjonujące w nim grupy, tj. kadrę naukową, dydaktyczną, administracyjną, studentów” (Piorunek, Garbacik, 2021, s. 81). Ta perspektywa determinuje nowe spojrzenie na problem wypalenia, postrzegany nie jako problem jednej określonej grupy, np. studentów, lecz jako zjawisko rozciągnięte na całe środowisko akademickie, które bez wątplenia pozostaje ze sobą w ścisłej kooperacji. W rezultacie wzajemne oddziaływania między społecznościami w ramach systemu uniwersyteckiego mogą działać jako katalizator rozprzestrzeniania się syndromu wypalenia, tworząc spiralę negatywnych efektów dla całej wspólnoty akademickiej (Chirkowska-Smolak, Garbacik, Piorunek, 2022). Rozważanie wypalenia jako wspólnego problemu otwiera drogę do szerszej dyskusji i działań mających na celu poprawę jakości życia i pracy w uniwersyteckim środowisku.

Abstrahując jednak od różnic w definicjach i podejściach badawczych, istnieją istotne dowody potwierdzające, że studenci należą do grupy szczególnie narażonej na wystąpienie wypalenia akademickiego, niezależnie od dyscypliny naukowej czy kierunku studiów (np. Strzelecki, 2022; Wang, Guan, Li, Xing, Rui, 2021). Zjawisko to wydaje się szczególnie niebezpiecznie dla samopoczucia psychospołecznego studentów oraz ich wyników w nauce (Campos, Marôco, 2012). Dodatkowo niektóre raporty z badań wskazują, że to właśnie najmłodszy wiekiem pracownicy przejawiają najwyższy poziom wypalenia zawodowego (Lubrańska, 2016; Derbis, Baka, 2011), co prawdopodobnie wynika z wejścia w życie zawodowe z już wysokim natężeniem objawów wypalenia nabytym jeszcze podczas edukacji. W tej perspektywie identyfikacja wczesnych objawów wypalenia akademickiego oraz jego potencjalnych czynników w kontekście szkolnictwa wyższego jest kluczowym wyzwaniem dla zachowania zdrowia psychicznego młodych dorosłych.

Należy zaznaczyć, że mimo sukcesywnie rosnącej liczby rozpraw nad problemem wypalenia wśród studentów, niewielka uwaga została dotąd poświęcona rozwojowi narzędzi pomiarowych służących ocenie tego zjawiska. Niemniej jednak w literaturze dostępnych jest kilka instrumentów badawczych, takich jak

akademicka wersja MBI (Schaufeli, Martínez, Pinto, Salanova, Bakker, 2002; polska wersja językowa: Chirkowska-Smolak, Metzger, Klakus, 2021), Copenhagen Burnout Inventory – wersja studencka (Campos, Carlotto, Marôco, 2013), oraz studencka wersja BAT (Popescu, Maricuțoiu, De Witte, 2023). Jednakże skalą cieszącą się wyjątkową popularnością wśród badaczy jest studencka wersja Oldenburg Burnout Inventory (Reis, Xanthopoulou, Tsaousis, 2015).

Koncepcja wypalenia zawodowego opracowana przez Maslach oraz związane z nią narzędzie MBI od samego początku były przedmiotem znacznych kontrowersji. Według niektórych autorów trzeci komponent, pierwotnie określany jako „obniżone poczucie dokonań osobistych” i później przemianowany na „poczucie braku osiągnięć zawodowych”, stanowił centralny punkt dyskusji i wydaje się być najbardziej problematyczny. Na podstawie przeprowadzonej metaanalizy (Lee, Ashforth, 1996) dostrzeżono, że komponent ten rozwija się znacznie później niż wyczerpanie i cynizm, co prawdopodobnie czyni go skutkiem wypalenia, a nie przyczyną (Taris, Le Blanc, Schaufeli, Schreurs, 2005). Nie bez znaczenia pozostaje również budowa samego narzędzia. Halbesleben i Demerouti (2005) zauważają, że wszystkie pozycje w obrębie poszczególnych podskal w Maslach Burnout Inventory (MBI) sformułowane są w tym samym kierunku. Twierdzenia w komponencie wyczerpanie i cynizm ujęte zostały w sposób negatywny, z kolei w podskali osobiste zaangażowanie w sposób pozytywny. Podejście, w którym wszystkie pozycje w poszczególnych komponentach wyrażone są jednostronnie, może maskować prawdziwe właściwości psychometryczne narzędzia przez łączenie się w odrębne czynniki nie z powodu podobieństwa treści, ale z powodu podobnego kierunku sformułowania tych twierdzeń (Bakker, Demerouti, Schaufeli, 2002). Kolejnym zarzutem wobec podejścia Maslach do wypalenia jest wyłączenie koncentrowanie się na emocjonalnych aspektach wymiaru wyczerpania, z pominięciem istotnych elementów fizycznych i poznawczych. W rezultacie narzędzie MBI może nie uwzględniać pełnej gamy doświadczeń i objawów związanych z wypaleniem, co stanowi pewne ograniczenie w jego zdolności do dokładnego pomiaru zjawiska (Halbesleben, Demerouti, 2005).

W odpowiedzi na krytykę dotyczącą koncepcji wypalenia zawodowego autorstwa Maslach i związanego z nią narzędzia pomiarowego, Demerouti i współautorzy (2003) ukonstytuowali alternatywne podejście do omawianego zjawiska. Opierając się na modelu Wymagania w pracy – Zasoby oraz reagując na zarzuty wobec Maslach Burnout Inventory, opracowali Oldenburski Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego (OLBI). Narzędzie to obejmuje 16 pozycji, sformułowanych zarówno pozytywnie, jak i negatywnie, przyporządkowanych do dwóch podskal: wyczerpanie (*exhaustion*) i brak zaangażowania (*disengagement*) (Demerouti, Mostert, Bakker, 2010).

- Wyczerpanie definiowane jest jako konsekwencja intensywnego obciążenia fizycznego, emocjonalnego i poznawczego, takiego jak długotrwałe narażenie

na specyficzne wymagania zawodowe (Demerouti, Bakker, Vardakou, Kantas, 2003)

- Brak zaangażowania związany jest z dystansowaniem się od pracy jako całości. To stan apatii i obojętności wobec roli zawodowej. Osoba traci zainteresowanie pracą, jej celem oraz treścią. To zjawisko obejmuje również relacje pomiędzy pracownikami a wykonywaną przez nich pracą (tamże).

Osoby badane udzielają odpowiedzi na 4-stopniowej skali typu Likerta od 1 („zdecydowanie się zgadzam”) do 4 („zdecydowanie się nie zgadzam”). Dotychczasowe eksploracje wykazały, że OLBI jest narzędziem, które można stosować do pomiaru wypalenia wśród różnych grup zawodowych, niezależnie od ich specyfiki (Baka, Basińska, 2016).

Reis i współpracownicy (2015), dostrzegając potencjał OLBI oraz rosnące zagrożenie wypaleniem wśród studentów, podjęli się adaptacji tego narzędzia do celów badawczych skierowanych właśnie na tę grupę. Oldenburski Kwestionariusz Wypalenia w wersji dla studentów (Oldenburg Burnout Inventory – student version; OLBI-S) stanowi narzędzie pomiarowe, które zachowuje tożsamą strukturę i liczbę twierdzeń jak oryginalny OLBI. W kontekście nowego instrumentu, autorzy zdefiniowali wypalenie akademickie jako „zjawisko charakteryzujące się uczuciem emocjonalnego, fizycznego i poznawczego wyczerpania z powodu wymagań związanych z nauką oraz postawą wycofania i zdystansowania się od studiów” (Reis i in., 2015, s. 10).

Do tej pory opublikowanych zostało zaledwie kilka raportów zawierających wartości psychometryczne narzędzia OLBI w wersji dla studentów. Kwerenda literatury pozwoliła na zidentyfikowanie angielskiej, niemieckiej, greckiej i portugalskiej adaptacji (Loscalzo, Rice, Giannini, 2023; Reis, Xanthopoulou, Tsaousis, 2015; Campos, Carlotto, Marôco, 2012). Pomimo kilku wersji językowych narzędzia w niniejszym opracowaniu podjęto próbę adaptacji OLBI-S przygotowanej przez Reis i współautorów (2015). Decyzja ta podjęta została w oparciu o wysoką jakość psychometryczną w przeciwieństwie do doniesień o niskiej spójności wewnętrznej i niskiej do umiarkowanej trafności w walidowanej wersji OLBI-S autorstwa Campos, Carlotto, i Marôco (2012).

Opracowanie polskiej wersji językowej

Badanie walidacyjne rozpoczęło się od przetłumaczenia Oldenburskiego Kwestionariusza Wypalenia w wersji dla studentów (OLBI-S). Po uzyskaniu zgody jednego z autorów (Reis i in., 2015), OLBI-S został przetłumaczony na język polski przez dwóch niezależnych tłumaczy. Wszystkie przetłumaczone elementy zostały dokładnie omówione i przyjęto uzgodnioną wersję, która najlepiej oddawała istotę zawartych w nich wyrażen. Tłumaczenie zwrotne zostało następnie przeprowadzone przez kolejnych dwóch tłumaczy. Wersja kwestionariusza otrzymana po dwóch tłumaczeniach została przeanalizowana przez trzech sędziów

kompetentnych, którzy wprowadzili niewielkie modyfikacje do trzech pozycji. Poprawiona treść twierdzeń była nadal zgodna z tłumaczeniem, ale lepiej odzwierciedlała charakter zidentyfikowanych w nich treści.

Właściwości psychometryczne polskiej wersji narzędzia

Określenie właściwości psychometrycznych polskiej wersji OLBI-S obejmowało następujące etapy: a) analizę struktury wewnętrznej, b) potwierdzenie trafności kwestionariusza, c) oszacowanie rzetelności narzędzia.

METODA

Charakterystyka badanych

Uczestnikami badania byli polscy studenci. Próba obejmowała 204 osoby, w skład których wchodziło 178 kobiet (87,3%), 24 mężczyzn (11,8%) i 2 osoby niebinarne (1%). Ich wiek wahał się od 18 do 27 lat ($M = 20,8$, $SD = 21,00$). Rozkład roku studiów wynosił 1,7% studentów pierwszego roku, 44,9% studentów drugiego roku, 23,0% studentów trzeciego roku, 24,6% studentów czwartego roku i 5,8% studentów piątego roku. W badaniu wzięli udział zarówno studenci studiów stacjonarnych (88,9%), jak i niestacjonarnych (11,1%). Studenci specjalizowali się w naukach pedagogicznych (61,8%), psychologii (6,8%) i innych kierunkach (31,4%).

Tabela 1. Statystyki opisowe polskiej próby

Zmienna		N = 204
Wiek	Przedział	18–27
	M(SD)	20,8(21,00)
Płeć	Kobiety	178
	Mężczyźni	24
	Inne	2
Rok studiów	1	9
	2	117
	3	40
	4	32
	5	6

Procedura

Badanie odbyło się online. Uczestnicy byli rekrutowani za pośrednictwem uniwersyteckich adresów e-mailowych i portali społecznościowych. Do zbierania danych wykorzystano również metodę kuli śnieżnej polegającą na rekrutacji

uczestników przez innych członków badania. Formularz zawierał list przewodni wyjaśniający procedurę badania. Ponadto uczestnicy otrzymali formularz świadomej zgody zapewniający ich o anonimowości, poufności i wyłącznie naukowym celu badań. Respondenci mogli przerwać badanie w dowolnym momencie, nie przysyłając wyników lub zamykając przeglądarkę. Częściowe wyniki nie były gromadzone.

Narzędzia badawcze

Oldenburski Kwestionariusz Wypalenia – wersja studencka (OLBI-S; Reis i in., 2015)

Do pomiaru wypalenia akademickiego wykorzystany został 16-itemowy kwestionariusz OLBI-S w jego dwóch głównych wymiarach: (1) wyczerpania, co ilustrują stwierdzenia takie jak: „Zazwyczaj dobrze sobie radzę z ilością pracy na studiach, którą mam do wykonania”, oraz (2) braku zaangażowania, co ilustrują stwierdzenia takie jak: „Coraz częściej zdarza się, że negatywnie wypowiadam się na temat moich studiów”. Każdy wymiar składa się z ośmiu twierdzeń. Uczestnicy udzielali odpowiedzi na skali od 1 („Zdecydowanie się zgadzam”) do 4 („Zdecydowanie się nie zgadzam”). Polska wersja skali została opracowana przy użyciu metody tłumaczenia wstecznego (zob. Załącznik 1).

Do badania trafności konstruktu wykorzystano następujące narzędzia:

Metoda Oceny Wypalenia (BAT-PL; Basińska, Gruszczyńska, Schaufeli, 2020)

Burnout Assessment Tool to skala autorstwa Schaufeli, De Witte, Desart w polskiej adaptacji Basińskiej, Gruszczyńskiej i Schaufeli (2020). Do badania wykorzystano wersję ogólną BAT – Objawy podstawowe, która składa się z 22 pozycji mierzących cztery wymiary wypalenia zawodowego: wyczerpanie (8 pozycji), zdystansowanie psychiczne (4 pozycje), pogorszenie funkcjonowania poznawczego (5 pozycji) i pogorszenie funkcjonowania emocjonalnego (5 pozycji). Uczestnicy udzielali odpowiedzi na 5-stopniowej skali typu Likerta od 1 („Nigdy”) do 5 („Zawsze”). Właściwości psychometryczne polskiej adaptacji BAT (wersja 23-elementowa) są zadowalające (Basińska, Gruszczyńska, Schaufeli, 2023).

Kwestionariusz Zaangażowania w Działania Znaczące (KZDZ; Bożek, Tokarz, 2017)

Engagement in Meaningful Activities Scale to narzędzie autorstwa B. Goldberg, E.S. Brintnell i J. Goldberg w polskiej adaptacji Bożek, Tokarz (2017). KZDZ składa się z 12 elementów mierzących poziom zaangażowania w znaczące działania. Respondenci udzielają odpowiedzi na 5-stopniowej skali typu Likerta od 1 („Nigdy”) do 5 („Zawsze”). Wszystkie pozycje zaczynają się od słów „Działania, których się podejmuję...”. Współczynnik α Cronbacha dla całej skali wynosi 0,88 (tamże).

WYNIKI

W celu weryfikacji struktury kwestionariusza OLBI-S przeprowadzono eksploracyjną analizę czynnikową głównych składowych przy użyciu rotacji Varimax i normalizacji Keisera. Miary adekwatności doboru zmiennych obejmowały kryterium Kaisera-Mayera-Olkina (KMO) oraz test sferyczności Bartletta. Trafność konstrukcyjna kwestionariusza OLBI-S została oceniona poprzez analizę współczynników korelacji zmiennych, które teoretycznie powinny być powiązane z wynikami wypalenia. Wybrano dwie zmienne kryterialne: wypalenie i zaangażowanie w działania znaczące. Rzetelność mierzono za pomocą współczynnika α Cronbacha.

Statystyki opisowe pozycji OLBI-S

Statystyki opisowe badanych zmiennych przedstawiono w tabeli 1. Wartości wskaźników skośności i kurtozy wskazują, że rozkład zmiennych nie odbiega istotnie od rozkładu normalnego.

Tabela 1. Statystyki opisowe twierdzeń w polskiej wersji Oldenburskiego Inwentarza Wypalenia – wersja dla studentów (OLBI-S)

		M	SD	Skewness	Kurtosis
OLBI-S_1	BZ	2,19	0,672	0,15	-0,06
OLBI-S_2	BZ_R	2,51	0,839	0,05	-0,57
OLBI-S_3	BZ_R	2,57	0,813	0,11	-0,53
OLBI-S_4	BZ	2,27	0,661	0,46	0,40
OLBI-S_5	BZ_R	3,24	0,699	-0,72	0,59
OLBI-S_6	BZ_R	2,61	0,938	-0,08	-0,88
OLBI-S_7	BZ	2,91	0,902	-0,55	-0,41
OLBI-S_8	BZ	2,50	0,785	-0,26	-0,41
OLBI-S_9	W_R	3,44	0,652	-1,07	1,42
OLBI-S_10	W_R	2,81	0,944	-0,08	-1,15
OLBI-S_11	W	2,66	0,817	-0,07	-0,53
OLBI-S_12	W_R	2,97	0,844	-0,33	-0,71
OLBI-S_13	W	2,63	0,747	-0,14	-0,25
OLBI-S_14	W_R	2,91	0,783	-0,28	-0,42
OLBI-S_15	W	2,19	0,657	0,73	1,10
OLBI-S_16	W	2,89	0,652	-0,10	-0,14

Uwaga. M – średnia; SD – odchylenie standardowe; BZ – podskala stwierdzenia braku zaangażowania; W – podskala stwierdzenia wyczerpania; R – twierdzenie kodowane w inwersji.

Struktura czynnikowa polskiej wersji skali OLBI-S

W celu sprawdzenia struktury czynnikowej kwestionariusza OLBI-S została przeprowadzona eksploracyjna analiza czynnikowa metodą głównych składowych z rotacją Varimax i normalizacją Kaisera. Zasadność wyboru modelu analizy czynnikowej została potwierdzona wskaźnikiem K-M-O (0,88) oraz testem sferyczności Bartletta ($\chi^2 = 1086$; $df = 120$; $p < 0,001$) (Wieczorkowska, Wierzbński, 2005). Oba te wskaźniki potwierdziły, że analiza czynnikowa eksploracyjna (EFA) była adekwatna do przeprowadzenia na zebranych danych. Kierując się kryterium Keisera, wyłoniono 4 czynniki, które wyjaśniały 45,9% wariancji. Przy czym czynnik 1 (8 itemów wchodzących w skład podskali: wyczerpanie) i czynnik 2 (6 itemów wchodzących w skład podskali: brak zaangażowania) wyjaśniały niemalże dwukrotnie więcej zmienności niż kolejne czynniki. Dlatego też, biorąc pod uwagę powyższe doniesienia oraz założenia teoretyczne leżące u podstaw konstrukcji kwestionariusza przeprowadzono analizy dla rozwiązania 2-czynnikowego, z ustaloną liczbą wyodrębnionych czynników. Całkowita wariancja wyjaśniona przez 2 czynniki wynosiła 37,7%. Wyniki eksploracyjnej analizy czynnikowej przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Macierz rotowanych składowych (metodą Varimax z normalizacją Kaisera)

		Ładunki czynnikowe		Korelacja pozycji ogółem	α Cronbacha w przypadku usunięcia pozycji
		czynnik 1	czynnik 2		
OLBI-S_1	BZ		0,718	0,520	0,857
OLBI-S_2	BZ_R	0,484	0,465	0,621	0,851
OLBI-S_3	BZ_R	0,303		0,332	0,866
OLBI-S_4	BZ	0,346	0,504	0,524	0,857
OLBI-S_5	BZ_R	0,377	0,323	0,480	0,859
OLBI-S_6	BZ_R	0,503	0,441	0,616	0,851
OLBI-S_7	BZ		0,335	0,151	0,876
OLBI-S_8	BZ		0,723	0,546	0,855
OLBI-S_9	W_R	0,551		0,487	0,858
OLBI-S_10	W_R	0,690		0,586	0,853
OLBI-S_11	W	0,495		0,429	0,861
OLBI-S_12	W_R	0,756		0,614	0,852
OLBI-S_13	W	0,591		0,536	0,856
OLBI-S_14	W_R	0,708		0,677	0,849
OLBI-S_15	W	0,448		0,416	0,861
OLBI-S_16	W	0,331	0,446	0,503	0,858

Uwaga. M – średnia; SD – odchylenie standardowe; BZ – podskala stwierdzenia braku zaangażowania; W – podskala stwierdzenia wyczerpania; R – twierdzenie kodowane w inwersji.

Zgłębiając wyniki analizy, warto zauważyć, że w kontekście teoretycznym, otrzymane wyniki wydają się nie korespondować z oczekiwanymi założeniami strukturalnymi. W pięciu pozycjach (2., 4., 5., 6., 16.), wykazano, że oba czynniki badanej struktury osiągają ładunki czynnikowe przekraczające wartość graniczną 0,3 (por. Frankfort-Nachmias, Nachmias, 2001). Ten fakt stanowi istotne odstępstwo od zakładanej struktury teoretycznej, sugerując dyskrepancje między oczekiwaniami a rzeczywistością danych. Dodatkowo istnieje potrzeba zwrócenia uwagi na dwie konkretne pozycje (3. i 7.), stanowiące elementy podskali „Brak zaangażowania”. Te pozycje nie tylko wykazują niewielkie powiązania z całością narzędzia, lecz także wpływają negatywnie na rzetelność samej podskali. To odkrycie sugeruje, że wspomniane elementy mogą nieadekwatnie odzwierciedlać koncepcję braku zaangażowania, co powinno być rozważane przy dalszych analizach, a także w interpretacji wyników badania. Po usunięciu tych dwóch itemów rzetelność podskali *Brak zaangażowania* wzrosłaby z 0,77 do 0,80. Wątpliwy charakter obu pozycji odzwierciedlają również ładunki czynnikowe, które plasują się na poziomie nieznacznie wyższym od 0,3. Pozycja 7. (To jedyny kierunek studiów, na którym mogę sobie siebie wyobrazić / This is the only field of study that I can imagine myself doing) zidentyfikowana została również jako problematyczna w badaniu włoskich i amerykańskich studentów (Loscalzo, Rice, Giannini, 2023). Doniesienia te korespondują z raportami innych badaczy, którzy dokonywali analizy psychometrycznej narzędzia OLBI w wersji dla pracowników (Sinval, Queirós, Pasian, Marôco, 2019; Baka, Basińska, 2016). Warto zauważyć, że wcześniejsze badania przeprowadzone wśród studentów nie wykazały problemów z pozycją 3. Wartości takie obrazują potencjalne różnicowanie w wynikach w zależności od populacji badanej i kontekstu zastosowania narzędzia. To z kolei sugeruje, że istnieje potrzeba dalszych analiz mających na celu lepsze zrozumienie, jak różne czynniki mogą wpływać na percepcję i reakcje respondentów na konkretne elementy narzędzia pomiarowego.

Kolejnym etapem podczas sprawdzania struktury wewnętrznej skali było przeprowadzenie analizy korelacyjnej między poszczególnymi podskalami ze sobą, a także każdej z podskal z wynikiem ogólnym. Zanotowano istotne statystycznie zależności. Związek pomiędzy podskala *Wyczerpanie* a *Brak zaangażowania* określić można jako umiarkowany ($r = 0,61$; $p < ,001$). Wszystkie podskale korelują wysoko i dodatnio z wynikiem ogólnym: *Wyczerpanie* ($r = 0,90$; $p < ,001$); *Brak zaangażowania* ($r = 0,89$; $p < ,001$). Należy zwrócić uwagę, że korelacja między obiema podskalami była zbliżona do tej uzyskanej w próbie niemieckich studentów i silniejsza niż w grupie greckich studentów (Reis i in., 2015).

Trafność kwestionariusza

W ramach oceny psychometrycznych właściwości narzędzia trafność została rozważona pod kątem teoretycznym oraz zewnętrznym, zarówno zbieżnym,

jak i rozbieżnym. Trafność teoretyczna wynika z oparcia narzędzia na modelu Wymagań w Pracy – Zasobów (JD-R), który wyodrębnia koncepcję wypalenia zawodowego jako dwa konstrukty: wyczerpanie i brak zaangażowania (Demerouti, Bakker, Nachreiner, Schaufeli 2001). Po dokonaniu eksploracyjnej analizy istniały niepewności co do dwuczynnikowej struktury narzędzia. Dlatego podjęto decyzję o przeprowadzeniu analizy czynnikowej confirmacyjnej (CFA) w celu bardziej precyzyjnego zbadania, czy struktura narzędzia jest zgodna z założeniami teoretycznymi.

Analizowano dwie różne konfiguracje modeli. Model dwuczynnikowy (Model 2) proponowany przez autorów składał się z dwóch oddzielnych składników wypalenia (wyczerpanie i brak zaangażowania), podczas gdy model jednoczynnikowy (Model 1) zakładał, że wszystkie korelacje pomiędzy pozycjami mogą być wyjaśnione przez jeden wspólny czynnik (12 pozycji osiągnęło ładunki czynnikowe przekraczające wartość 0,3). Przeprowadzenie takiej analizy miało na celu zbadanie, który model lepiej odpowiada strukturze narzędzia i sprawdzenie, czy może być ono uznane za jednoczynnikowe. Uzyskane dla modeli wartości wskaźników dopasowania zamieszczono w tabeli 3.

Tabela 3. Wyniki confirmacyjnej analizy czynnikowej (CFA)

RMSEA 90% CI							
	χ^2/df	CFI	TLI	SRMR	RMSEA	Dolna granica	Górna granica
Model 1	2,90	0,803	0,773	0,073	0,097	0,084	0,109
Model 2	2,21	0,875	0,855	0,064	0,077	0,064	0,091

Uwaga. N = 204; CFI – względny indeks dopasowania; TLI – indeks Tuckera-Lewisa; SRMR – standaryzowany średniokwadratowy błąd dopasowania; RMSEA – pierwiastek kwadratu błędu aproksymacji; RMSEA 90% CI – przedział ufności dla RMSEA.

Spośród miar dopasowania posłużono się unormowanym wskaźnikiem chi kwadrat (χ^2/df), którego wartość mniejsza niż 2 wskazuje na dobre dopasowanie modelu zgodnie z kryterium konserwatywnym. Jednakże według kryterium liberalnego założony model uważany jest za akceptowalny, gdy wartość tego ilorazu jest mniejsza lub równa 4 (Januszewski, 2011). Za satysfakcjonujące wskaźniki dopasowania modelu do danych empirycznych można uznać również wartości CFI zbliżające się do wartości 0,9 (tamże); wartość wskaźnika RMSEA zbliżona do 0,08 (Hooper, Coughlan, Mullen, 2008) oraz wartość wskaźnika SRMR mniejsza od 0,08 (Hu, Bentler, 1999). Z tabeli 3 wynika, że model dwuczynnikowy, zaproponowany przez autorów narzędzia, charakteryzuje się lepszymi wskaźnikami dopasowania w porównaniu do modelu jednoczynnikowego. Zgodnie z analizą, według bardziej liberalnego kryterium, można uznać, że Model 2 jest w akceptowalnym stopniu dopasowany do danych. To sugeruje, że struktura dwuczynnikowa

lepiej odzwierciedla relacje między zmiennymi w narzędziu, potwierdzając podział na wyczerpanie i brak zaangażowania jako osobne, ale powiązane konstrukty.

Trafność zewnętrzna

Trafność zbieżna, zgodnie z Hair i współpracownikami (2021), to miara określająca stopień, w jakim dany wskaźnik jest pozytywnie skorelowany z innymi wskaźnikami tego samego konstrukt. Trafność zbieżna została ustalona na podstawie korelacji OLBI-S z innym narzędziem, które wykorzystywane jest na gruncie polskim do pomiaru wypalenia: Metoda Oceny Wypalenia Zawodowego (BAT-PL) autorstwa Schaufeli, De Witte i Desart w polskiej adaptacji Basińskiej, Gruszczyńskiej i Schaufeli (2020). Trafność rozbieżną oceniono przy użyciu Kwestionariusza Zaangażowania w Działania Znaczące autorstwa B. Goldberg, E.S. Brintnell i J. Goldberg w polskiej adaptacji Bożek i Tokarz (2017). W tabeli 4 znajduje się macierz pięciu cech i trzech metod pomiaru.

Tabela 4. Macierz korelacji między Oldenburskim Kwestionariuszem Wypalenia – wersja dla studentów (OLBI-S), Metodą Oceny Wypalenia (BAT-PL) i Kwestionariuszem Zaangażowania w Działania Znaczące (KZDZ)

OLBI-S	BAT-PL				KZDZ
	Wyczerpanie	Zdystansowanie psychiczne	Pogorszenie funkcjonowania poznawczego	Pogorszenie funkcjonowania emocjonalnego	
Brak zaangażowania	0,55***	0,54***	0,35***	0,34***	-0,46***
Wyczerpanie	0,77***	0,53***	0,50***	0,49***	-0,45***

Uwaga. *** $p < 0,001$.

Wszystkie podskale narzędzia BAT-PL istotnie i dodatnio korelują z podskalami OLBI-S. Na uwagę zasługuje związek podskali OLBI-S *Wyczerpanie* z podskalą *Wyczerpanie* w narzędziu BAT-PL ($r = 0,77$, $p < 0,001$). Korelacja ta jest dodatnia i silna, co sugeruje, że obie metody mierzą jedną cechę. W tym miejscu podkreślić trzeba, że komponent wyczerpanie w ujęciu Demerouti i współautorów (2001) kładzie nacisk nie tylko na jego emocjonalny, ale także na fizyczny i poznawczy aspekt. Przeprowadzona analiza korelacji koresponduje z tym założeniem. Podskale BAT *Zdystansowanie psychiczne* ($r = 0,53$; $p < 0,001$), *Pogorszenie funkcjonowania poznawczego* ($r = 0,50$; $p < 0,001$) i *Pogorszenie funkcjonowania emocjonalnego* ($r = 0,49$; $p < 0,001$) wykazują istotny, dodatni i umiarkowanie silny związek z podskalą *Wyczerpanie* OLBI-S. W przyszłych badaniach upatruje się wzięcia pod uwagę drugiej części narzędzia BAT – *Objawy wtórne*, która pozwala na pomiar objawów psychosomatycznych.

Druga podskala OLBI-S *Brak zaangażowania* uzyskuje również istotne, dodatnie i umiarkowanie silne korelacje z podskalami BAT *Wyczerpanie* ($r = 0,55$; $p < 0,001$) i *Z dystansowanie psychiczne* ($r = 0,54$; $p < 0,001$). Analiza struktury wewnętrznej OLBI-S także wykazała istotne statystycznie współzależności pomiędzy *Wyczerpaniem* i *Brakiem zaangażowania* ($r = 0,61$; $p < 0,001$). W poszukiwaniu wyjaśnienia wyłącznie umiarkowanego związku podskali BAT *Z dystansowanie psychiczne* z podskala OLBI-S *Brak zaangażowania* należy odwołać się do teoretycznej konstrukcji narzędzia. Autorzy oryginalnej wersji Oldenburskiego Kwestionariusza Wypalenia (Demerouti i in., 2001) przypisują *Braku zaangażowania* nie tylko wycofanie z relacji interpersonalnych, ale przede wszystkim wycofanie z obowiązków zawodowych/akademickich, które mogą przybierać formę zdystansowania fizycznego (np. mechanicznego wykonywania powierzonych zadań). Podskala OLBI-S *Brak zaangażowania* wykazuje również istotny, dodatni, ale słaby związek z podskalami BAT *Pogorszenie funkcjonowania poznawczego* ($r = 0,35$; $p < 0,001$) i *Pogorszenie funkcjonowania emocjonalnego* ($r = 0,34$; $p < 0,001$).

Wybierając do analizy trafności zewnętrznej rozbieżnej jednowymiarowy Kwestionariusz Zaangażowania w Działania Znaczące, oczekiwano istotnego i ujemnego związku z podskala OLBI-S *Brak zaangażowania*. Wyniki potwierdziły założenie. Korelacja jest jednak umiarkowanie silna ($r = -0,46$; $p < 0,001$). Trzeba jednak zauważyć, że teoretyczny konstrukt narzędzia KZDZ odwołuje się do zajęć znaczących, czyli osobiście i kulturowo istotnych (Clark i in., 1991), nie do końca związanych z pracą czy działaniami nastawionymi na rozwój. Podskala OLBI-S *Wyczerpanie* również wykazuje istotny, ujemny i umiarkowanie silny związek z zaangażowaniem w działania znaczące.

Analiza rzetelności

Do określenia wskaźników rzetelności narzędzia wykorzystano metodę wewnętrznej spójności α Cronbacha. Wskaźniki te zostały obliczone dla każdej podskali (patrz: tabela 5).

Tabela 5. Wartość współczynnika α Cronbacha dla podskal kwestionariusza OLBI

		Współczynnik α Cronbacha
OLBI-S		
	Wyczerpanie	0,83
	Brak zaangażowania	0,77

Uzyskane współczynniki rzetelności są wysokie i wskazują na zadowalającą spójność wyodrębnionych podskal. Współczynnik α Cronbacha dla podskali „wyczerpanie” wyniósł 0,83 przy wartości 0,77 dla podskali „brak zaangażowania”. W podskali :brak zaangażowania” potencjalne usunięcie pozycji 3. i 7.

zwiększyłyby współczynnik rzetelności do wartości 0,80. Ze względu na fakt, że wszystkie uzyskane współczynniki przekroczyły wartość 0,7, która jest powszechnie akceptowanym poziomem (por. Hornowska, 2009), można stwierdzić, że kwestionariusz OLBI-S ma zadowalającą rzetelność.

Dyskusja

Niniejszy artykuł miał na celu przedstawienie wstępnych wyników analizy właściwości psychometrycznych polskiej wersji *Oldenburskiego Kwestionariusza Wypalenia w wersji dla studentów* (OLBI-S) – narzędzia do pomiaru wypalenia akademickiego. Wyniki przeprowadzonej eksploracyjnej analizy czynnikowej kwestionariusza OLBI poddały w wątpliwość dwuczynnikową strukturę polskiej adaptacji narzędzia, obejmującą wyczerpanie i brak zaangażowania. W celu zwerifikowania tych ustaleń zastosowano confirmacyjną analizę czynnikową, która zgodnie z bardziej liberalnym kryterium pozwoliła na potwierdzenie dwuczynnikowej struktury zaproponowanej przez autorów oryginalnej wersji narzędzia (Demerouti, Nachreiner, 1998; Halbesleben, Demerouti, 2005). Zaobserwowano, że pozycje OLBI-S_3 i OLBI-S_7, które stanowią część podskali *Brak zaangażowania*, nie wykazują istotnego powiązania z ogólną strukturą narzędzia, a wręcz prezentują negatywny wpływ na spójność tejże podskali. Z uwagi na ograniczoną wielkość próby oraz dominację studentów kierunków z nauk społecznych, zwłaszcza na wczesnym etapie edukacji wyższej, nie można jednoznacznie wnioskować, że pozycje te są słabym wskaźnikiem braku zaangażowania w całej populacji studentów. Mimo wszystko odkrycie to sugeruje, że rozważenie możliwości usunięcia obu twierdzeń z testu może być uzasadnione w przypadku, gdy kolejne badania nie potwierdzą ich wartości.

Trafność zbieżna narzędzia OLBI-S została potwierdzona poprzez porównanie z Metodą Oceny Wypalenia, przystosowaną do warunków polskich przez Basińską, Gruszczyńską i Schaufeli (2020). Wyniki ukazują silną, dodatnią korelację między podskalą OLBI-S dotyczącą *Wyczerpania* a jej odpowiednikiem w Metodzie Oceny Wypalenia (patrz: tabela 4), co sugeruje, że obie podskale są integralnymi elementami tego samego modelu koncepcyjnego. Z kolei trafność rozbieżna została oceniona przy użyciu Kwestionariusza Zaangażowania w Działania Znaczące w polskiej adaptacji stworzonej przez Bożek i Tokarz (2017). Przeprowadzone analizy wykazały umiarkowaną, ujemną korelację między podskalą OLBI-S dotyczącą *Braku zaangażowania* a poziomem zaangażowania w działania znaczące według KZDZ. Można zatem stwierdzić, że uzyskane w badaniu wskaźniki trafności zewnętrznej dla adaptowanego narzędzia są satysfakcjonujące.

Narzędzie wykazuje zadowalające wskaźniki rzetelności dla obu podskal. Wartość alfa Cronbacha przekroczyła zalecaną granicę 0,7. Niemniej jednak w celu dalszej weryfikacji rzetelności zaleca się uwzględnienie dodatkowego pomiaru przy użyciu metody test-retest w przyszłych badaniach.

Ograniczenia

Po pierwsze, należy zauważyć, że analizy zostały przeprowadzone na próbie, w której przeważały osoby studiujące kierunki z dziedziny nauk społecznych. Na podstawie informacji dotyczących pracowników zajmujących się zawodami społecznymi można wnioskować, że studenci kierunków z tego obszaru ze względu na znaczny poziom emocjonalnych wymagań związanych z przyszłą pracą (praktyk w trakcie studiów) są potencjalnie bardziej podatni na doświadczanie syndromu wypalenia. Tym samym generalizacja uzyskanych wyników na inne grupy studentów może być ograniczona.

Drugim istotnym ograniczeniem jest przewaga kobiet w analizowanej próbie. W związku z tym uzyskane wyniki mogą być bardziej reprezentatywne wyłącznie dla jednej płci. Aby uzyskać pełniejszą perspektywę, zaleca się, aby w przyszłych badaniach zwrócono uwagę na równomierną reprezentację kobiet i mężczyzn. Takie podejście pozwoli na dokładniejsze zrozumienie potencjalnych różnic w doświadczaniu syndromu wypalenia między płciami oraz umożliwi bardziej adekwatne generalizowanie wyników na populację o różnym składzie płciowym.

Trzecim z kolei aspektem jest uczestnictwo w badaniu głównie studentów pierwszych lat studiów. W celu bardziej wszechstronnego zrozumienia zjawiska wypalenia akademickiego zaleca się przeprowadzenie kolejnych badań obejmujących także studentów ostatnich roczników. Dodatkowo planowana jest realizacja badań podłużnych, które pozwolą dokładniej przyjrzeć się dynamice zmian wypalenia akademickiego.

Wnioski

Pomimo pewnych wątpliwości dotyczących struktury polskiej wersji kwestionariusza oraz wyartykułowanych ograniczeń badania potwierdzona została jego rzetelność, trafność teoretyczna oraz trafność zbieżna i rozbieżna. Na podstawie przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że narzędzie to spełnia podstawowe kryteria psychometryczne dla badań naukowych i w znacznym stopniu zachowuje zgodność z oryginalną wersją skali. Przygotowana polska adaptacja *Oldenburskiego Kwestionariusza Wypalenia w wersji dla studentów* wydaje się narzędziem wartym stosowania w badaniach naukowych.

Bibliografia

- Baka, Ł., Basińska, B. A. (2016). Psychometryczne właściwości polskiej wersji Oldenburskiego Kwestionariusza Wypalenia Zawodowego (OLBI). *Medycyna Pracy. Workers' Health and Safety*, 67(1), s. 29–41. Pobrane z: <https://doi.org/10.13075/mp.5893.00353>.
- Bakker, A. B., Demerouti, E., Schaufeli, W. B. (2002). Validation of the Maslach Burnout Inventory--General Survey: An Internet study. *Anxiety, Stress & Coping: An International Journal*, 15(3), s. 245–260. Pobrane z: <https://doi.org/10.1080/106158002100020716>.

- Bańka, A. (2000). Psychologia pracy. W: J. Strelau (red.), *Psychologia. Podręcznik akademicki* (s. 283–320). Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Basinska, B.A., Gruszczynska, E., Schaufeli, W.B. (2020). BAT-PL: Polish version of the burnout assessment tool – preliminary report. Unpublished manuscript. Gdansk: University of Technology. Pobrane z: <https://burnoutassessmenttool.be/wp-content/uploads/2020/08/BAT-Polish.pdf> [dostęp: 10.10.2023].
- Basińska, B. A., Gruszczynska, E., Schaufeli, W. (2023). The Polish adaptation of the Burnout Assessment Tool (BAT-PL) by Schaufeli et al. *Psychiatria polska*, 57(1), s. 223–235. Pobrane z: <https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/141563>.
- Bożek, A., Tokarz A. (2017). Kwestionariusz Zaangażowania w Działania Znaczące (KZDZ) B. Goldberg, E.S. Brintnell i J. Goldberga. Adaptacja Polska. *Roczniki Psychologiczne*, 60(4), s. 895–912. Pobrane z: <https://dx.doi.org/10.18290/rpsych.2017.20.4-6pl>.
- Campos, J.A.D.B., Carlotto, M.S., Marôco, J. (2012). Oldenburg Burnout Inventory-student version: cultural adaptation and validation into Portuguese. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 25, s. 709–718. Pobrane z: <http://dx.doi.org/10.1590/s0102-79722012000400010>.
- Campos, J.A.D.B., Carlotto, M.S., Marôco, J. (2013). Copenhagen Burnout Inventory-student version: adaptation and transcultural validation for Portugal and Brazil. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 26, s. 87–97. Pobrane z: <https://doi.org/10.1590/S0102-79722013000100010>.
- Campos, J.A.D.B., Maroco, J. (2012). Maslach Burnout inventory-student survey: Portugal-Brazil cross-cultural adaptation. *Revista de saude publica*, 46, s. 816–824. Pobrane z: <http://dx.doi.org/10.1590/s0034-89102012000500008>.
- Chirkowska-Smolak, T., Garbacik, Ż.A., Piorunek, M. (2022). Syndrom wypalenia wśród studentów a obszary dopasowania akademickiego. Kontekst empiryczny. *Studia z Teorii Wychowania*, XIII, s. 197–217. Pobrane z: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.1133>.
- Chirkowska-Smolak, T., Metzger, M., Klakus, W. (2021). Poster pt. „Polska adaptacja Kwestionariusza Wypalenia Akademickiego [MBI-GS(S)], III Ogólnopolska Konferencja PSYCHOZJUM, UAM, Poznań, 5–6.03.2021.
- Clark, F.A., Parham, D., Carlson, M.E., Frank, G., Jackson, J., Pierce, D., Wolfe, R.J., Zemke, R. (1991). Occupational science: academic innovation in the service of occupational therapy's future. *The American journal of occupational therapy: official publication of the American Occupational Therapy Association*, 45(4), s. 300–310. Pobrane z: <https://doi.org/10.5014/ajot.45.4.300>.
- Demerouti, E., Bakker, A.B., Nachreiner, F., Schaufeli, W.B. (2001). The job demands-resources model of burnout. *The Journal of applied psychology*, 86(3), s. 499–512. Pobrane z: <http://dx.doi.org/10.1037/0021-9010.86.3.499>.
- Demerouti, E., Bakker, A. B., Vardakou, I., Kantas, A. (2003). The convergent validity of two burnout instruments: A multitrait-multimethod analysis. *European Journal of Psychological Assessment*, 19(1), s. 12–23. Pobrane z: <https://doi.org/10.1027/1015-5759.19.1.12>.
- Demerouti, E., Mostert, K., Bakker, A. B. (2010). Burnout and work engagement: A thorough investigation of the independency of both constructs. *Journal of Occupational Health Psychology*, 15(3), s. 209–222. Pobrane z: <https://doi.org/10.1037/a0019408>.
- Demerouti, E., Nachreiner, F. (1998). Zur Spezifität von Burnout für Dienstleistungsberufe: Fakt oder Artefakt? [The specificity of burnout in human services: Fact or artifact?].

- Zeitschrift für Arbeitswissenschaft*, 52, s. 82–89. Pobrane z: <http://dx.doi.org/10.1007/s41449-018-0100-4>.
- Derbis, R., Baka, Ł. (2011). Znaczenie wsparcia społecznego i zaangażowania w pracę dla związku stresorów w pracy i wypalenia zawodowego. *Czasopismo Psychologiczne*, 17(2), s. 277–287.
- Frankfort-Nachmias, Ch., Nachmias, D. (2001). *Metody badawcze w naukach społecznych*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Hair Jr, J.F., Hult, G.T.M., Ringle, C.M., Sarstedt, M., Danks, N.P., Ray, S. (2021). *Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) using R: A workbook*. Springer Nature. Pobrane z: <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-030-80519-7>.
- Halbesleben, J.R.B., Demerouti, E. (2005). The construct validity of an alternative measure of burnout: Investigating the English translation of the Oldenburg Burnout Inventory. *Work & Stress*, 19(3), s. 208–220. Pobrane z: <https://doi.org/10.1080/02678370500340728>.
- Hooper, D., Coughlan, J., Mullen, M.R. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), s. 53–60.
- Hornowska, E. (2009). *Testy psychologiczne. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Hu, L.T., Bentler, P.M. (1999). Cutoff Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55. Pobrane z: <http://dx.doi.org/10.1080/10705519909540118>.
- Jacobs, S.R., & Dodd, D.K. (2003). Student Burnout as a Function of Personality, Social Support, and Workload. *Journal of College Student Development*, 44(3), s. 291–303. Pobrane z: <https://doi.org/10.1353/csd.2003.0028>.
- Januszewski, A. (2011). Modele równań strukturalnych w metodologii badań psychologicznych. Problematyka przyczynowości w modelach strukturalnych i dopuszczalność modeli. *Studia z Psychologii w KUL*, 17, s. 213–245.
- Lee, R.T., Ashforth, B.E. (1996). A meta-analytic examination of the correlates of the three dimensions of job burnout. *Journal of Applied Psychology*, 81(2), s. 123–133. Pobrane z: <https://doi.org/10.1037/0021-9010.81.2.123>.
- Loscalzo, Y., Rice, K.G., Giannini, M. (2023). Psychometric properties of the Italian oldenburg burnout inventory (student version) and measurement invariance with the USA. *Current Psychology*, s. 1–11. Pobrane z: <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05020-2>.
- Lubrańska, A. (2016). Wypalenie zawodowe – czy wiek ma znaczenie? Różnice międzypokoleniowe w obrazie wypalenia zawodowego. *Humanizacja Pracy*, 1(283), s. 45–58.
- Maslach, C. (1993). Burnout: A multidimensional perspective. In W. B. Schaufeli, C. Maslach, T. Marek (red.), *Professional burnout: Recent developments in theory and research*. Taylor & Francis, s. 19–32. Pobrane z: <http://dx.doi.org/10.4324/9781315227979-3>.
- Maslach, C., Leiter, M.P. (2011). *Prawda o wypaleniu zawodowym*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Piorunek, M., Garbacik, Ž. (2021). Poczucie koherencji i stres doświadczany przez pracowników i studentów w środowisku akademickim. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J, Paedagogia-Psychologia*, 34(4), s. 67–86. Pobrane z: <https://doi.org/10.17951/j.2021.34.4.67-86>.

- Popescu, B., Maricuțoiu, L.P., De Witte, H. (2023). The student version of the Burnout assessment tool (BAT): psychometric properties and evidence regarding measurement validity on a romanian sample. *Current Psychology*, s. 1–15. Pobrane z: <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04232-w>.
- Reis, D., Xanthopoulou, D., Tsaousis, I. (2015). Measuring job and academic burnout with the Oldenburg Burnout Inventory (OLBI): Factorial invariance across samples and countries. *Burnout research*, 2(1), s. 8–18. Pobrane z: <https://doi.org/10.1016/j.burn.2014.11.001>.
- Schaufeli, W. B., Martinez, I. M., Pinto, A. M., Salanova, M., Bakker, A. B. (2002). Burnout and engagement in university students: A cross-national study. *Journal of cross-cultural psychology*, 33(5), s. 464–481. Pobrane z: <http://dx.doi.org/10.1177/002202102033005003>.
- Schaufeli, W. B., Salanova, M., González-Romá, V., Bakker, A. B. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 3(1), s. 71–92. Pobrane z: <https://doi.org/10.1023/A:1015630930326>.
- Sęk, H. (2000). Wypalenie zawodowe u nauczycieli. Uwarunkowania i możliwości zapobiegania. W: H. Sęk (red.), *Wypalenie zawodowe. Przyczyny. Mechanizmy. Zapobieganie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Sęk, H. (2009). Uwarunkowania i mechanizmy wypalenia zawodowego w modelu społecznej psychologii poznawczej. W: H. Sęk (red.), *Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie*. Warszawa: Wydawnictwo PWN.
- Sinval, J., Queirós, C., Pasian, S., Marôco, J. (2019). Transcultural adaptation of the Oldenburg Burnout Inventory (OLBI) for Brazil and Portugal. *Frontiers in Psychology*, 10, Article 338. Pobrane z: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00338>
- Strzelecki, D. (2022). Samoocena i zaspokojenie podstawowych potrzeb psychologicznych jako predyktory wypalenia akademickiego wśród studentek pedagogiki specjalnej. *Edukacja Dorosłych*, 87(2), s. 95–112. Pobrane z: <https://doi.org/10.12775/ED.2022.016>.
- Taris, T.W., Le Blanc, P.M., Schaufeli, W.B., Schreurs, P.J. (2005). Are there causal relationships between the dimensions of the Maslach Burnout Inventory? A review and two longitudinal tests. *Work & Stress*, 19(3), s. 238–255. Pobrane z: <http://dx.doi.org/10.1080/02678370500270453>.
- Tomaszek, K., Muchacka-Cymerman, A. (2018). Wybrane środowiskowe przyczyny syndromu wypalenia uczniów ze szkół gimnazjalnych. *Kwartalnik pedagogiczny*, 63, s. 109–126.
- Tomczyk, N. (2021). Indywidualne aspekty wypalenia zawodowego w narracji nauczyciela edukacji przedszkolnej. W: A. Mirczak, K. Jagielska (red.), *Edukacyjne, społeczne i medyczne konteksty w perspektywie zmian cywilizacyjnych*. Kraków: Wydawnictwo Scriptum.
- Wang, M., Guan, H., Li, Y., Xing, C., Rui, B. (2019). Academic burnout and professional self-concept of nursing students: A cross-sectional study. *Nurse education today*, 77, s. 27–31. Pobrane z: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2019.03.004>
- Wieczorkowska, G., Wierzbński, J. (2005). *Badania sondażowe i eksperymentalne. Wybrane zagadnienia*. Warszawa: Wyd. Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.
- Wilczek-Rużyczka, E. (2008). *Wypalenie zawodowe a empatia u lekarzy i pielęgniarek*. Kraków: Wydawnictwo UJ.

Załącznik 1.

Oldenburski Kwestionariusz Wypalenia – wersja dla studentów (Reis, Xanthopoulos, Tsousis, 2015; polska adaptacja Dominik D. Strzelecki)

	Stwierdzenie	Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Zawsze znajduję nowe i interesujące aspekty moich studiów.				
2.	Coraz częściej zdarza się, że negatywnie wypowiadam się na temat moich studiów.				
3.	Ostatnimi czasami coraz mniej myślę o moich akademickich obowiązkach i zaczynam wykonywać je prawie automatycznie.				
4.	Na studiach spotykam się z pozytywnymi wyzwaniami.				
5.	Z czasem można stracić zaangażowanie w studiowanie obranego kierunku studiów.				
6.	Czasami robi mi się niedobrze na myśl o studiach.				
7.	To jedyny kierunek studiów, na którym mogę sobie siebie wyobrazić.				
8.	Czuję się coraz bardziej zaangażowana(-y) w moje studia.				
9.	Są takie dni, kiedy czuję się zmęczona(-y), zanim dotrę na zajęcia lub zaczęłam się uczyć.				
10.	Obecnie, po zajęciach lub uczeniu się, potrzebuję więcej czasu niż w przeszłości, aby się zrelaksować i lepiej poczuć.				
11.	Dobrze znoszę presję związaną ze studiami.				
12.	Podczas studiów często czuję się wyczerpana(-y) emocjonalnie.				
13.	Po zajęciach lub uczeniu się mam wystarczająco dużo energii, by zajmować się różnymi czynnościami sprawnymi i przyjemnymi.				
14.	Po zajęciach lub uczeniu się zazwyczaj czuję się wyczerpana(-y) i zużyta(-y).				
15.	Zazwyczaj dobrze sobie radzę z ilością pracy na studiach, którą mam do wykonania.				
16.	Kiedy uczę się, zwykle czuję przyływ energii.				

**ACADEMIC BURNOUT. PSYCHOMETRIC PROPERTIES
OF THE POLISH VERSION OF THE OLDENBURG BURNOUT
INVENTORY – STUDENT VERSION (OLBI-S). PRELIMINARY
RESEARCH**

Keywords: Oldenburg Burnout Inventory, student, burnout, academic burnout

Summary: The phenomenon of academic burnout is becoming increasingly noticeable and is attracting increased interest from researchers worldwide. It is noteworthy that despite the growing number of studies on this problem among students, little attention has so far been paid to the development of measurement tools to assess this phenomenon, especially on the Polish ground. The aim of this article is to present the results of a pilot (preliminary) study of the Polish adaptation of the Oldenburg Burnout Questionnaire in the version for students (OLBI-S). The study included 204 participants ($M = 20.8$; $SD = 21.00$). The results of preliminary research on the Polish version of the OLBI-S, presented in the article, indicate that the tool meets the basic psychometric criteria for scientific research. Both subscales show satisfactory reliability indices (exhaustion: $\alpha = 0.83$; disengagement: $\alpha = 0.77$). Relevance was confirmed by correlations of OLBI-S scores with another tool to measure burnout and a questionnaire to measure engagement in meaningful activities.

Dane do korespondencji:

Mgr Dominik D. Strzelecki

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Instytut Pedagogiki Specjalnej

dominik.strzelecki@up.krakow.pl